

Р. СЛОВЦОВ СТИВЕНСОНЪ

Превод от руски: Крум Йорданов, —

chitanka.info

Есеньта, презь 1878 г., на пустия пжть въ планината Санта Лучия, не далечь отъ града Монтерей, канадски фермери, минаващи отъ тукъ, намѣрили полумъртавъ единъ младъ човѣкъ. Свестяватъ го и узнаватъ, че това е Робертъ Луи Стивенсонъ, шотландецъ, талантливъ писателъ, започващъ да се ползва вече съ литературна слава. Той отиваль на конь въ Монтерей, изгубиль внезапно съзнание, падналь отъ коня и две денонощия лежалъ въ безсъзнание, предъ прага на смъртъта. Ако не била случайната помощъ, той несъмнено би загиналь, и английската литература не би имало нито „Острова на съкровищата“, нито „Странниятъ случай съ д-ръ Джекиль“, нито „Хазайна Балантре“, нито други интересни по талантъ и въображение книги.

Авторътъ на тѣзи авантюристични и фантастични романи не можель да понася спокойния и равномеренъ животъ въ своя роденъ домъ — въ семейството на почтенъ архитектъ, въ скучната шотландска провинция. Като студентъ въ Единбургския университетъ той демонстративно носель кадифяна куртка и огорчаваль родителитѣ си съ страннитѣ влѣчения къмъ хората отъ „утайката“ на града. После, вмѣсто да стане адвокатъ, занимаваль се съ литературна работа. Презь лѣтото заминаль въ Франция, и тукъ, близо до Фонтенебло, въ хотела, кждето живѣятъ бохемитѣ — млади художници и писатели — той се срещналь съ жената, която отъ пръвъ погледъ покорила сърдцето му.

Фани Осборнъ била по-стара отъ Стивенсонъ съ десетъ години. Дъщеря на канадски пионеръ, тя израстнала въ горитѣ на Индианополисъ, омжжила се, но скоро се раздѣлила съ своя мжжъ. Рѣзка, мжжествена, некрасива, приличаща на циганка, тя умѣла, обаче, буквално да омагьосва хората. Болничавъ, капризенъ и разглезенъ — Стивенсонъ почувствуваль веднага тия прелести. Силната воля, мжжествения характеръ каточе ли се съединявали у Фани съ вѣрата въ тайнственото, съ увлечението въ спиритизма, съ суевѣрието и подозрителността. Тѣ заживѣли заедно, но за да се оженятъ, тя трѣбвало да получи разводъ. Фани заминала за Канада и тамъ заболѣла. Като получилъ телеграмата ѝ, Стивенсонъ зарѣзаль всичко и почти безъ пари се качиль на парахода за Нью-Йоркъ. Той съобщиль на баща си за своето заминаване съ обикновена бележка и обидениятъ старецъ се отказаль отъ своя блуденъ синъ. Следъ тежкия пжть презь океана и после по планинитѣ и степитѣ на „Далечния Западъ“, въ мръснитѣ и тѣсни вагони на колониститѣ, Стивенсонъ

заболѣлъ опасно (отъ детинство той ималъ слаби гърди) и само неочаквано изпратената отъ баща му помощъ позволила да се поправи. Той се вѣнчалъ, представлявайки, както шеговито се изразилъ, „съединение на кости и кашлица“, но Фани вѣрвала въ неговото скорошно оздравяване, въ неговия талантъ и въ тѣхното щастие. Сега общия животъ започнала да направлява нейната твърда ржка.

Младоженцитѣ се върнали въ Англия, и тукъ Фани ловко се присъединила къмъ вкусоветѣ и възгледитѣ на старика Стивенсонъ, чиято парична помощъ имъ е била необходима, а за мъжа си тя станала не само стопанка на къщата и болногледачка, но и съветница и ръководителка въ неговото творчество. Фани подтикнала мъжа си отъ неговата областъ на малкитѣ, — всѣкога, впрочемъ, интересни, често блѣстящи, разкази и статии — къмъ романа. Стивенсонови наели малка къща въ Брамеръ, и тукъ въ дъжделивитѣ септемврийски дни се родила у Стивенсона идеята за „Острова на съкровищата“. Доведениятъ синъ на писателя обичалъ да рисува и Стивенсонъ отъ скука често пжти разхубавявалъ неговитѣ наброски. Веднажъ той нарисувалъ нѣкакъвъ островъ и го кръстилъ „Острова на съкровищата“. Тѣзи думи веднага оживили странния животъ на рисунката. Стивенсонъ седналъ на масата и почти веднага написалъ имената на главитѣ на своя бждащъ романъ. Вѣроятно въ неговата паметъ изплували слушанитѣ още въ детинство разкази за двамата прадѣди, загинали въ 1774 г. при Антилскитѣ острови, следъ Одисеята, отдалече напомнящи приключенията на Джимъ Хокинсъ.

Романътъ билъ предназначенъ за деца и напечатанъ първоначално въ едно детско списание. Самиятъ авторъ преживявалъ своята фантазия, като истинска реалностъ. Въ своя кабинетъ той често разговарялъ гласно съ своитѣ герои, и когато привечеръ, новата глава била готова, всички домашни, съ затаенъ дъхъ, слушали неговото четене.

Но въ душата на Стивенсонъ ставала постоянна вътрешна борба между артиста, бохема, любителя на веселието и бургундското вино, и болникътъ, който трѣбва да се отказва отъ радоститѣ на живота. И когато той си припомнилъ бурнитѣ години на младостта и написалъ романа, героинята на който била неговата първа възлюблена — момиче отъ единъ единбургски весель домъ, — Фани изгорила ржкописа. Тя не ревнувала мъжа си отъ миналото му. Не, той просто трѣбва да пише

това, което не оскърбява „порядъчните хора“ и дава по-добър приход. Но Стивенсонъ й прощавалъ тази тирания. „Тя е всичко за мене — пише той: жена, баща, сестра, дъщеря и другарь, и азъ не бихъ я замѣстилъ, нито съ богиня, нито съ светица. И това е следъ четири годишенъ браченъ животъ“.

Стивенсонъ боледувалъ постоянно и, страдайки отъ безсъница, понѣкога злоупотрѣбвалъ съ опиумъ. Опиянението, като го пренасяло въ другъ свѣтъ, изостряло интереса къмъ проблемата, отдавна вълнуваща писателя — проблемата за двойствеността на човѣка, тази борба, която ставала и въ собствената му душа.

Една сутринъ той се събудилъ съ страшень викъ. Желаете да се освободи отъ кошмара, той си скубѣлъ коситѣ и, най-после, идва на себе си. „Нѣма нищо — казалъ той на изплашената си жена, — просто тежъкъ сънъ“. Фани го разпитвала, но той не искалъ нищо да каже. „Ти скоро ще узнаешъ. Удивителна история! Какъвъ отличень сюжетъ за романъ!“

На другия денъ той започналъ да пише „Странныя случай съ докторъ Джекиль и мистерь Хайдъ“ — историята на знаменития докторъ, който чрезъ алхимията измѣнилъ своята външность и станалъ отвратителния мистерь Хайдъ.

Подъ тази маска докторъ Джекиль се отдава на своитѣ пороци, но става жертва на опасното маскиране и действително се преражда въ Хайдъ. Първата редакция на романа, въ която имало доста автобиографични елементи, отишла въ огъня по настояването на Фани. Втората, съ по-нравствена тенденция, била написана за три дни и имала огроменъ успѣхъ. За половинъ година били продадени 40,000 екземпляра — отличень тиражъ за 1886 г.

Книгитѣ на Стивенсонъ особено се харесвали въ Америка и отъ тука, заедно съ славата, дошли и паритѣ. Когато умрѣлъ баща му, Стивенсонъ решилъ да отиде въ Америка. Въ Ню-Йоркъ го посрѣцнали триумфално, — интервюта, приеми, изгодни предложения на вестници и списания. Стивенсонъ не харесалъ „новия свѣтъ“, който много се измѣнилъ отъ времето на неговото първо печално посещение и той съ радостъ се съгласилъ на предложението на вестникъ „Ню-Йоркъ Уорлдъ“ да отпътува за островитѣ въ Тихия океанъ и отъ тамъ да праща пжтни описания.

Това пжтуване, за което Стивенсонъ отдавна мечталъ, го довѣло, ако не до тайнствения „Островъ на сѣкровищата“, то въ всѣки случай, въ съвършено новъ и приказенъ свѣтъ. Разкошната яхта „Каско“, съ която Стивенсонъ и неговото семейство извършвали пжтешествието, хвърлила най-напредъ котва на островъ Нука-Хива, въ Маркизкия архипелагъ. Въ обстановката на истински земенъ рай, живѣли, или по-право, измирили отъ алкохолъ, сифилисъ, проказа, туземци — красива и сега още, а нѣкога силна раса на канибали. Нѣколко години преди това тѣхния кралъ Коамуа се разхождалъ по острова съ човѣшка ржка на рамото. „Така Коамуа постжпва съ свойтѣ врагове“, — викалъ той, отхапвайки отъ време на време парче месо. Сега монархътъ, сваленъ отъ трона отъ френцитѣ, живѣлъ наредъ до кжщата на стражата — висшето началство на острова. Кралица Вакагу, която станала християнка, считали нѣкога за най-голѣмото чудо въ Полинезия. Тя била татуирана буквално отъ главата до петитѣ. За нея сж ставали войни между вождоветѣ на племената, и завоюването на тази рѣдка плячка завършвало съ дивашки танци и канибалски пиршества, на които най-вкусното ядене били „дългитѣ свини“ — европейцитѣ. Сега Вокагу, глуха бабичка, живѣла, като скромна християнка, съвършено забравила своето минало.

По пжтя за о. Таити яхтата едва не потжнала и уморениятъ отъ пжтуването Стивенсонъ заболѣлъ, та слѣзли на островъ Паутира. На другия день следъ неговото пристигане, на прага на неговата стая се явила, като въ вълшебна приказка, туземната принцеса Мое. Познавалъ я посетилия по-рано острова Пиеръ Лоти, който съ възхищение описалъ нейната „правилна и мистична красота, полузакрити очи, каточе ли гледащи отъ другъ свѣтъ“. Тя помагала на болния, правѣла му пирожки отъ плодове, палмови салати и пр.

Като оздравѣлъ, Стивенсонъ се заселилъ у вожда на вѣрното племе на принцесата, и този гигантъ Тиритера, макаръ и християнинъ по име, устройвалъ въ честь на Стивенсонъ игри и празненства, презъ време на които падала отъ туземцитѣ християнската маска и въ дивашкитѣ танци се пробуждала и пѣла старата душа на канибалитѣ. Тукъ Фани започнала особена мисионерска проповедъ и веднажъ презъ време на служба на борда на яхтата, преди самото отпжтуване, единъ отъ туземцитѣ започналъ да моли небето, да даде знакъ отъ по-рано, ако пжтешественицитѣ ги заплашва нещастие. Капитанътъ,

невърнущъ човѣкъ, се усмихналъ и съ ржка силно ударилъ по мачтата. Той ударилъ на свършено изгнила частъ, и мачтата паднала. Небето действительно заговорило! Мисисъ Стивенсонъ благодарила на Бога за неговата милостъ, а капитанътъ билъ принуденъ да откара яхтата на поправка въ най-близкия докъ.

После последвало дълго спиране на о. Бутаритари, въ Микронезия. Стивенсонъ, пръвъ отъ европейцитѣ получилъ разрешение да се засели тукъ. Кралъ Тембинокъ, най-свирепиятъ отъ микронезийскитѣ тирани обявилъ „Табу“ построения за Стивенсонъ домъ и неговитѣ обитатели, и тѣ живѣли въ пълна безопасностъ.

„Земниятъ рай“ на Тихия океанъ така пленилъ Стивенсонови, че тѣ решили да останатъ тукъ за винаги, което било и подходяще за разклатеното здраве на писателя. Тѣ си построили голѣма къща въ града Валима на островъ Самоа. За направа на къщата билъ положенъ доста трудъ, но когато било всичко свършено, най-вече благодарение енергията на Фани, тѣ заживѣли край девствения лесъ, въ „дома на петъгѣ рѣки“, както го наричали туземцитѣ, като въ богатъ английски чифликъ. Туземцитѣ обичали и почитали „разказвачътъ на хубави истории“. Той доста страдалъ отъ изгубването на връзкитѣ си съ стария свѣтъ и въ своитѣ творби постоянно се възвръщаль къмъ теми отъ шотландската история. Но откъснатъ отъ Европа, този идеалистъ и фантазьоръ чувствуваль въ себе си нѣкаква европейска мисия въ този така отдалеченъ отъ цивилизацията край.

Островъ Самоа се намираль тогава подъ протектората на Германия. Нѣмцитѣ свалили стария кралъ Матаафа и турили своето протеже Лауленъ, чийто съветникъ и фактически управителъ на острова билъ типичния нѣмски юнкеръ баронъ фонъ Пилсакъ. Когато туземцитѣ започнали да роптаятъ и кралъ Матаафа застаналь начело на недоволнитѣ, разпространилъ се слухъ, че барона сложилъ подъ затвора динамитъ, за да унищожи арестуванитѣ при първия опитъ за бунтъ. Това било истина. Стивенсонъ протестирааль, писалъ въ „Форенъ Офисъ“, въ „Таймсъ“ и успѣлъ да отстрани барона. Но и английското правителство не гледало добре на писателя, подозирайки го въ възбуждане на туземцитѣ. Когато вълненията избухнали и англичанитѣ изпратили на острова военна флота, това извънредно очудило Стивенсонъ. Кралъ Матаафа билъ арестуванъ, и писателя се заелъ съ неговото освобождение.

Непоправимъ фантазьоръ, въ Шотландия Стивенсонъ мечталъ за „Острова на съкровищата“. На Самоа той мислѣлъ непрестанно за миналото, за своята родина, за Парижъ, за щастливитѣ дни на скитничеството. „Изстисканъ лимонъ“ — наричалъ той себе си и питалъ съ тѣга: „Какво ще остане следъ мене? Нѣколко приказки за деца и това разорително имение!“

Въ чифлика, средъ тропически пейзажъ, окръженъ отъ черни слуги, той живѣлъ като патриархъ, изпълнявайки отчасти ролята, която налага жена му. Туземцитѣ считали Фани за магьосница и говорѣли, че ѝ помагатъ дяволитѣ. Тя събирала дивацитѣ на общи молитви, четѣла имъ библията и молитви съчинени отъ нея. Стивенсонъ седѣлъ при нея въ своето кресло, уморенъ, боленъ, съ библията въ рѣце. Впрочемъ, макаръ и библията да му давала утешение, той не пренебрѣгвалъ и старитѣ изпитани срѣдства за борба съ скуката. Той и сега обичалъ хубавото бургундско вино.

Стивенсонъ умрѣлъ внезапно отъ апоплектиченъ ударъ, въ 1894 година, не много старъ още човѣкъ. Погребали го на една висока скала, до която туземцитѣ направили широкъ пѣть презъ девственитѣ гори, за да го погребатъ. На мраморния саркофагъ били написани стихове отъ неговия другаръ, поета Хайерсъ:

*„Подъ широкото небе, пълно съ звезди,
Изкопайте моя гробъ и ме оставете да спя“.*

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.